

ใบความรู้
เรื่องปัจจัยการสถาปนาอาณาจักรอยุธยา

หลักฐานชิ้นที่ ๑

เรื่อง รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (อู่ทอง)

พระเจ้าอู่ทองเสด็จเข้ามาเสวยราชสมบัติ ซี่พ้อพราหมณ์ถวายพระนามชื่อ สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสุนทรบรมพิตรพระพุทธเจ้าอู่ทอง กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา มหาติลกภพพรตพระราชธานีบุรีรมย์ จึงให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระราเมศวร ขึ้นไปครองราชย์สมบัติในเมืองลพบุรี

ครั้งนั้น พระยาประเทศราชขึ้น ๑๖ เมือง คือ เมืองมะละกา เมืองขวา เมืองตะนาวศรี เมืองนครศรีธรรมราช เมืองทวาย เมืองเกาะตะมาะ เมืองเกาะลันเตา เมืองสงขลา เมืองจันทบุรี เมืองพิษณุโลก เมืองสุโขทัย เมืองพิษย เมืองสวรรคโลก เมืองพิจิตร เมืองกำแพงเพชร เมืองนครสวรรค์

แล้วให้ขึ้นไปเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระราเมศวร ลงมาแต่เมืองลพบุรี ทรงพระกรุณาตรัสว่า ขอมแปรพักตร์ จะให้ออกไปกระทำเสียพระราเมศวรได้ฤกษ์ยกพล ๕,๐๐๐ ไปถึงกัมพูชาธิบดีเพลาพลค่ำ พระยาอุปราช ราชบุตรพระเจ้ากัมพูชาธิบดีทูลว่า ทพซึ่งยกมาเมื่อล้าอยู่ยังมีได้พร้อมมูล จะขอออกโจมตีทัพ พระเจ้ากัมพูชาธิบดีเห็นด้วย พระยาอุปราชก็โจมตีทัพ ทพหน้ายังไม่ทันตั้งค่าย ก็แตกฉานมาปะทะทัพหลวง เสียพระศรีสวสดีแก่ชาวกัมพูชาธิบดี มีข่าวเข้ามาถึงพระนคร มีพระราชโองการให้ขุนตำรวจออกไปเชิญสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า ผู้เป็นพระเชษฐา อยู่ ณ เมืองสุพรรณบุรี ครั้นเสด็จเข้ามาถึงพระนครแล้ว พระเจ้าอู่ทองตรัสว่าให้อัญเชิญท่านออกไปช่วยหลานท่าน สมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้า จึงยกทัพรีบออกไปถึงกรุงกัมพูชาธิบดี ได้รบเอาชนะได้ ให้กวาดเอาครัวชาวกรุงกัมพูชาธิบดีเข้าพระนครเป็นอันมาก

ศักราช ๗๑๕ ปีมะเส็งเบญจศก (พ.ศ. ๑๘๙๖) วันพฤหัสบดี เดือน ๔ ขึ้น ๑ ค่ำเพลา ๒ นาฬิกา ๕ บาท ทรงพระกรุณาตรัสว่า ที่พระตำหนักเวียงเหล็กนั้น ให้สถาปนาพระวิหารและพระมหาธาตุเป็นพระอาราม แล้วให้นามชื่อวัดพุทไธศวรรย์

มาขุนสุวรรณพินิจจัย ตกลูกศิระเดียว ตัวเป็น ๒ ตัว ๘ เท้า เดินขึงศิระกัน

ไก่พระศรีมโหสถ ฟักฟองตกลูกตัวเดียว ๒ ศิระ

ศักราช ๗๒๕ ปีเถาะเบญจศก (พ.ศ. ๑๙๑๑) ทรงพระกรุณาตรัสว่าเจ้าแก้วไทยออกอหิวาตกโรคตายให้ขุดขึ้นมาเผาเสีย ที่ปลงศพนั้นให้สถาปนาเจดีย์วิหารเป็นพระอารามแล้ว ให้นามชื่อวัดป่าแก้ว

ศักราช ๗๓๑ ปีระกาเอกศก (พ.ศ. ๑๙๑๖) สมเด็จพระรามาธิบดีเสด็จสวรรคต อยู่ในราชสมบัติ ๒๐ ปี

ที่มา: พันจันทนุมาศ (เจิม). (๒๕๕๓). พระราชพงศาวดารศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). นนทบุรี : ศรีปัญญา.

หลักฐานชิ้นที่ ๒

เรื่อง ภูมิสังฐาน

ภูมิลำเนากรุงเทพมหานคร บวรทวารวดีศรีอยุธยาพระราชธานีพระนคร ตั้งอยู่บนเกาะหนองโสนในประเทศสยาม มีแม่น้ำล้อมเกาะ เกาะนั้นมีสังฐานคล้ายสำเภานาวา พระนครนั้นมีนามปรากฏว่า “กรุงเทพมหานคร บวรทวารวดีศรีอยุธยา มหาทิลกภพพรรัตนราชธานี บุรีรมย์อุดมราชนิเวศน์มหาฐาน” มีสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามเสด็จดำรงสิริราชสมบัติในพระนคร เป็นพระบรมราชาธิราชใหญ่ในสยามประเทศ มีพระราชอาณาเขตกว้างขวาง ทิศเหนือถึงแดนลาว ทิศใต้ถึงแยกแควมลายู ทิศตะวันออกถึงแดนเมืองเขมร ทิศตะวันตกถึงแดนมอญ มีเจ้าประเทศราชลาวพุงขาว ลาวพุงดำ เขมร แควมลายู มาถวายดอกไม้ทองเงินมีได้ขาด มีพระราชอภินิหารเดชานุภาพล่ำเลิศประเสริฐยิ่งนักหนา ทรงรักษาไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินโดยทางทิศพิธราชธรรม ทรงทำนุบำรุงพระบวรพุทธศาสนาและสมณะพราหมณ์จารย์และไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุขสโมสรรหาสิ่งเสมอมิได้ พวกพยานนานาประเทศ ทราบเหตุว่ากรุงศรีอยุธยาผาสุกสมบูรณ์ ด้วยสินค้าอุดมดี พวกพยานก็แตกตื่นกันเข้ามาถวายบรรณาการ ขอพระราชทานพึ่งพระบรมโกธิสมภาร คำขายในพระมหานครเป็นอันมากจะรับคณะนามิได้ กรุงศรีก็ไพศาลสมบูรณ์เป็นรัตนราชธานี ศรีสวัสดิพิพัฒมงคลแก่นขาสยามความเจริญทั่วพระนคร

อนึ่งกรุงศรีอยุธยา มีด้านขนอนคอยเหตุการณ์ต่างๆ ตั้งอยู่ตามแม่น้ำรอบกรุงทั้ง ๔ ทิศ ซึ่งเส้นทางแม่น้ำใหญ่จะเข้ามาในพระนครนั้น ทิศตะวันออกตั้งด่านที่ตำบลบ้านข้าวเมาด่าน ๑ ทิศใต้ตั้งด่านที่ตำบลบ้านบางตะนาวศรีด่าน ๑ ทิศตะวันตกตั้งด่านที่ตำบลบ้านปากคูด่าน ๑ ทิศเหนือตั้งด่านที่ตำบลบ้านบางหลวงรวมเป็นด่าน ๔ ตำบล เรียกว่าขนอนหลวง ๔ ทิศ รอบกรุงมีขุนด่าน หมื่นขนอน และไพร่หลวงรักษาด่าน นาย ๒ ไพร่ ๒๐ ในเดือน ๑ ผลัดเปลี่ยนเวียนเวรละ ๑๕ วัน สำหรับตรวจตราของต้องห้ามตามกฎหมายแลเครื่องศาสตราวุธที่แปลกประหลาด แลผู้คนที่แปลกปลอมเข้าออก ต้องทักท้วงไต่ถามตามเหตุการณ์ที่ด่านทั้ง ๔ ตำบล มีมาใช้ เรือเร็วไว้สำหรับคอยบอกเหตุการณ์มาในกรุง

ที่มา: คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม และคำให้การขุนหลวงหาวัด. (๒๕๕๓).

ประชุมคำให้การกรุงศรีอยุธยา รวม ๓ เรื่อง : คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม คำให้การขุนหลวงหาวัด. กรุงเทพฯ : แสงดาว.

หลักฐานชิ้นที่ ๓

เรื่อง “โรคห่า” อโยธยา ต้นเหตุย้ายเมือง

มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ระบุสาเหตุที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ทรงนิยมโยกย้ายมาตั้งเมืองใหม่ที่หนองโสน ว่าเพราะเกิด โรคห่า แพร่ระบาดอยู่ในเมืองเก่าซึ่งคาดกันว่าเป็นเมืองอโยธยา การพิจารณาถึงเรื่องนี้มีความสำคัญ เพราะช่วยให้เราเข้าใจว่าเพราะเหตุใดสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ถึงสถาปนาพระนคร

โรคห่า คือ โรครุนแรงที่ทำให้คนล้มตายเป็นจำนวนมากในคราวเดียวกัน โรคอะไรที่ทำให้คนตายมากก็เข้าข่ายเป็นโรคห่าทั้งสิ้น ซึ่งถือเป็นนิยามศัพท์ทั่วไปสำหรับโรคระบาดในสมัยก่อน นอกจากนี้ยังรวมถึงสถานการณ์บ้านเมืองที่เลวร้าย ผู้คนรบราฆ่าฟันกันจนล้มตายไปเป็นจำนวนมากก็เป็นห่าอีกอย่างหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตาม ภายหลังได้มีการศึกษาพบว่าโรคที่อาจเป็นสาเหตุให้ผู้คนล้มตายกันมากในสมัยอยุธยา น่าจะตรงกับกาฬโรค เนื่องจากการเกิดขึ้นของโรคห่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวสอดคล้องกับการแพร่ระบาดของกาฬโรค ครั้งใหญ่ที่แพร่ไปทั่วโลกในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ที่พบการระบาดทั้งในยุโรป ตะวันออกกลางและจีน ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่การติดต่อค้าขายระหว่างอโยธยากับจีน จะทำให้อโยธยาได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคนี้ไปด้วย โดยมีหนูหรือสัตว์ประเภทกัดแทะเป็นพาหะนำโรค เริ่มต้นแพร่จากสัตว์สู่สัตว์ก่อน ต่อมาจึงแพร่จากสัตว์สู่คน และจากคนสู่คนในที่สุด หนูจะมีหมัดคอยกัดกินผิวหนังเมื่อหนูตายตัวหมัดก็จะกระโดดไปเกาะผิวหนังสัตว์อื่นรวมถึงคนด้วยทำให้คนและสัตว์ติดเชื้อและเมื่อคนติดเชื้อก็จะเป็นสาเหตุให้เชื้อโรคแพร่อย่างรวดเร็วเพราะสามารถติดต่อกันได้ทางลมหายใจ

เมื่อไม่มียารักษาโรคได้ทันท่วงทีการทิ้งถิ่นฐานชุมชนไปอยู่ที่อื่นจึงเป็นทางออกที่สามารถนำมาใช้ได้ ในยามคับขันในเบื้องต้นสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ทรงเลือกข้ามมาอยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำก่อนโดยระหว่างรอหาชัยภูมิที่ตั้งศูนย์กลางแห่งใหม่ได้มีการสร้างพระตำหนักเวียงเหล็กขึ้นตรงวัดพุทไธศวรรย์ในปัจจุบันไปพลางก่อน ตำนานเล่าว่าทรงใช้เวลาอำมาตย์ผู้หนึ่ง ๑๕ วันในการออกไปเสาะหาชัยภูมิที่ตั้งพระนครเมื่อกลับมาก็ทูลรายงานว่าบริเวณหนองโสนมีความเหมาะสมจนนำไปสู่การก่อสร้างเมืองใหม่และกลายเป็นกรุงศรีอยุธยาในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ความทุกข์ทรมานสาหัสจากโรคภัยไข้เจ็บยังทำให้ราษฎรระลึกรู้ถึงหลักปัญจอันตรธานของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยยุคแห่งความเสื่อมสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนถูกมองว่า คือ กลียุค ตามที่ปรากฏอยู่ในหลักคำสอนปัญจอันตรธาน ดังนั้น การสถาปนาพระนครขึ้นใหม่นอกจากเพื่อแก้ไขสถานการณ์การระบาดของโรคร้ายโดยตรงแล้ว ยังมีความหมายเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ให้ราษฎรให้เข้าใจว่าบ้านเมืองใหม่ได้ผ่านผลกลียุคเข้าสู่ยุคใหม่เป็นที่เรียบร้อยแล้วอีกด้วย

ที่มา: กำพล จำปาพันธ์. (๒๕๖๐). อโยธยาจากสังคมเมืองทำนายนานาชาติ สู่มรดกโลก. นนทบุรี : มิวเซียมเพรส.

หลักฐานชิ้นที่ ๔

เรื่อง การเปิดรับแนวคิดและกลุ่มคนจากภายนอก

การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเมืองสำคัญจากกรุงละโว้มายังเมืองโยธยา และการก่อสร้างศาสนสถานที่เนื่องในพุทธศาสนาเถรวาท ศักดิ์สิทธิ์กับการเปลี่ยนแปลงวงศ์ตระกูล ความสัมพันธ์ในทางเครือญาติกับกรุงกัมพูชาลดน้อยลง กษัตริย์ที่ครองกรุงโยธยามีความสัมพันธ์กับทางสุพรรณภูมิแทน ความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เข้ามาใหม่ ทำให้เกิดการยอมรับกฎของกรรมขึ้นผู้ที่จะเป็นกษัตริย์ คือ ผู้มีบุญที่สะสมในแต่ปางก่อน ไม่จำเป็นต้องสืบมาจากสันตติวงศ์ เพราะฉะนั้นจึงเปิดโอกาสให้เกิดมีการเปลี่ยนกษัตริย์จากราชวงศ์หนึ่งมายังราชวงศ์หนึ่งได้

สิ่งที่สำคัญก็คือเปิดช่องทางให้บุคคลจากภายนอกเข้ามาผสมผสานเป็นใหญ่เป็นโตในบ้านเมืองได้ ดังจะเห็นได้ว่าในยุคนี้ ซึ่งเป็นระยะที่มีการติดต่อกับจีนเป็นพิเศษ ทำให้ชาวจีนเข้ามาตั้งหลักและและแต่งงานกับชาวพื้นเมืองทุกชั้นทุกระดับ ตำนานพงศาวดารหลายฉบับที่เดียวที่กล่าวถึงการแต่งงานของกษัตริย์หรือราชบุตรธิดาของเจ้าบ้านผ่านเมืองกับคนจีน ดังเช่น ในประวัติวัดพนัญเชิงที่กล่าวถึงเรื่องราวของพระเจ้าอู่ทองที่ว่าเป็นบุตรของขุนนางที่เป็นชาวจีนเป็นต้น

เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าเมืองโยธยาที่มีมาก่อนหน้าการสร้างพระนครศรีอยุธยา นั้น คือเมืองหลวงของรัฐละโว้ที่มีกษัตริย์วงศ์ใหม่ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทครองอยู่ ได้อาศัยความสืบเนื่องมาแต่สมัยที่เมืองหลวงของรัฐยังอยู่ที่กรุงละโว้ การต่อเนื่องของรัฐนี้ที่มีมาแต่เดิมอีกอย่างหนึ่งก็คือ การเรียกพระนามของพระมหากษัตริย์และเจ้านายองค์สำคัญๆ เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีและพระรามศวร ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องกับชื่อพระนครและเมืองที่ลอกเลียนมาจากคัมภีร์รามายณะของอินเดีย

ที่มา: ศรีศักร วัลลิโภดม. (๒๕๕๓). *กรุงศรีอยุธยาของเรา*. กรุงเทพฯ : มติชน.

ใบงานที่ ๒.๑
เรื่อง การเมืองการปกครองสมัยอยุธยา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเปรียบเทียบการจัดรูปแบบการปกครองแต่ละยุคสมัยของอยุธยาทั้งการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

การปกครองส่วนกลางสมัยอยุธยา		
สมัยอยุธยาตอนต้น	สมัยอยุธยาตอนกลาง	สมัยอยุธยาตอนปลาย

การปกครองส่วนภูมิภาคสมัยอยุธยา		
สมัยอยุธยาตอนต้น	สมัยอยุธยาตอนกลาง	สมัยอยุธยาตอนปลาย

ใบงานที่ ๒.๒
เรื่องกฎหมายของอาณาจักรอยุธยา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนพิจารณากรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในสมัยอยุธยายุคต่างๆ จากนั้นเติมคำในช่องว่างให้สมบูรณ์

กรณีที่ ๑ เดชผู้มากด้วยภรรยา

เดชชายหนุ่มผู้มีอันจะกิน วันหนึ่งหลังจากที่เขาได้ตื่นนอน ณ ไร่ร่มไม้ใหญ่แห่งหนึ่ง ทันใดนั้นเขาได้ประสบพบพัตร์รักสาวนางหนึ่งชื่อดวง สาวสวยผู้เลอโฉม เดชจึงต้องการที่จะได้นางมาเป็นภรรยาจึงได้สู่ขอ ดวงจากพ่อแม่ของเธอ และได้มาเป็นภรรยาในที่สุด หลังจากนั้นหนึ่งเดือน เดชได้ตื่นนอน ณ ไร่ร่มไม้ใหญ่ที่เดิมเขาได้ประสบพบพัตร์รักสาวอีกนางหนึ่งชื่อ เพ็ญ เดชจึงขอดวงเพื่อรับเพ็ญมาเป็นอนุภรรยา ต่อจากนั้นเป็นเวลาหนึ่งอาทิตย์หลังจากที่เดชได้ตื่นนอน ณ ไร่ร่มไม้ใหญ่ที่เดิมเดชได้เห็นยอด กำลังทำร้ายเดือนหญิงสาว ผู้เป็นทาส เดชจึงเกิดความสงสารและไถ่ตัวเดือนมาเป็นทาสที่บ้านตน นางจึงคอยปรนนิบัติรับใช้เดชเป็นอย่างดีและแล้วเมื่อภรรยาทั้งสองของเดชไม่อยู่ เดชจึงได้เสียกับเดือนและรับเดือนมาเป็นภรรยาของตนอีกคนหนึ่ง

ภรรยาทั้ง ๓ ประเภนี้ ถูกตราขึ้นในกฎหมาย
โดยภรรยาของเดชจะเรียกต่างกันไป ดังนี้

๑) ดวง	ได้ชื่อว่าเป็น	“เมีย.....”
๒) จันทรเพ็ญ	ได้ชื่อว่าเป็น	“เมีย.....”
๓) เดือน	ได้ชื่อว่าเป็น	“เมีย.....”

กรณีที่ ๒ เรื่องเจ้าเมืองพิษณุโลกก่อการแข็งเมือง

เรื่องได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองพิษณุโลก เพราะเป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งการศึกสงครามชนะเหนือดินแดนหัวเมืองฝ่ายเหนือได้ทั้งหมดและบริหารบ้านเมืองได้เป็นอย่างดีในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ตั้งมั่นดำรงในพระพุทธศาสนา ทำให้ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์กินดีอยู่ดีตลอดมา วันหนึ่งเมื่ออำนาจของตนมีมากขึ้น จึงเกิดความมั่งใหญ่ไฝ่สูง ไม่ต้องการที่จะอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรอยุธยาอีกต่อไป จึงไม่ยอมส่งสุพรรณบุปผาและภรรยาเข้ามาบังคมถวายแด่พระมหากษัตริย์ที่กรุงศรีอยุธยา ทางกรุงศรีอยุธยาจึงส่งทหารหลวงมาด้วยกองกำลัง ๕๐,๐๐๐ คน ในขณะที่เมืองพิษณุโลกมีทหารเพียง ๑๐,๐๐๐ คนเท่านั้น ทำให้เรื่องถูกทหารหลวงจับกุมตัวได้ในที่สุด

เรื่อง กระทำผิดกฎหมาย

โดยเรื่องมีโอกาสดองโทษ ๓ สถาน ได้แก่

๑)

๒)

๓)

ที่มาภาพประกอบ : www.wikiwand.com

สืบค้นเมื่อวันที่ : ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐

กรณีที่ ๓ เพิ่มเศรษฐีสวมใส่มงกุฎทองประดับอัญมณีไปทำบุญที่วัด

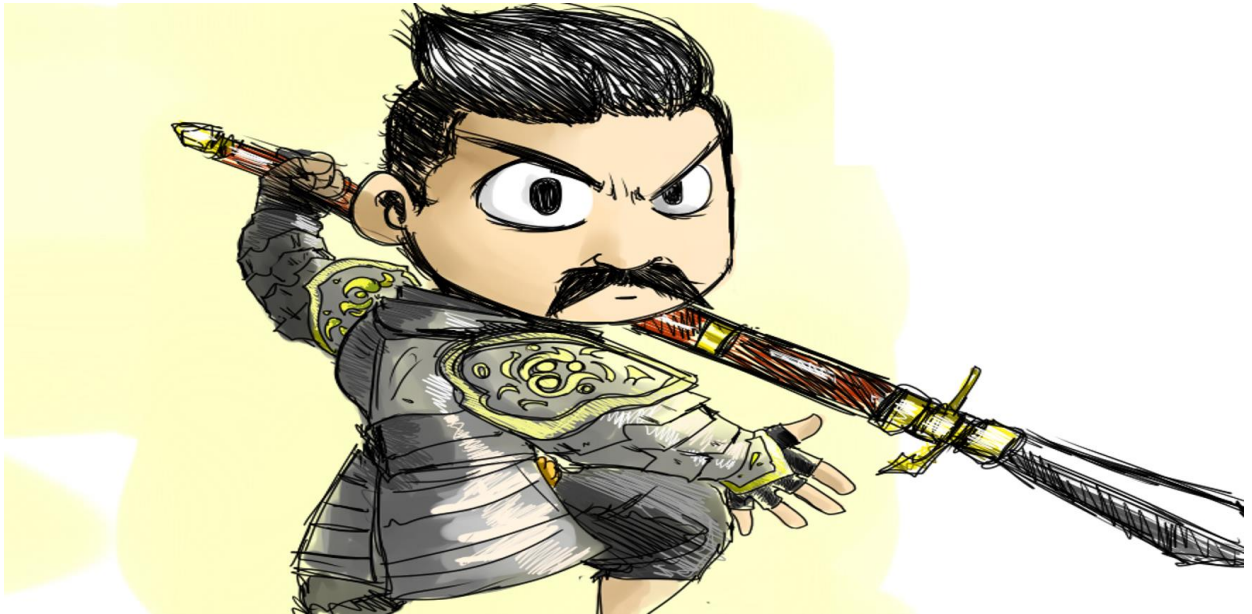
เพิ่มเศรษฐีหนุ่มผู้มั่งคั่งที่สุดในกรุงศรีอยุธยา ได้ทำการค้าขายกับต่างชาติจำนวนมากทั้งจีน อินเดีย และ ญี่ปุ่น แต่เขามีนิสัยเสียอยู่ข้อหนึ่งคือเป็นคนที่มีนิสัยอวดร่ำอวดรวย วันหนึ่งเขาได้ทำการค้าขายจนได้กำไรมหาศาล ประกอบกับลูกชายคนเดียวของเขากำลังจะเข้ารับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เขาจึงต้องการจะจัดงานมหรสพ ที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนั้น เขายังได้ว่าจ้างให้ช่างทองผู้ชำนาญการสร้างมงกุฎทองประดับอัญมณี อันเลอค่ามากมาย เพื่อที่เขาจะได้ใส่ไปในงานมโหรีสพ เพื่อแสดงถึงความมั่งคั่งร่ำรวยของตระกูลตน เมื่อถึงงานฉลองเขาก็กลับถูกทหารหลวงจับตัวเข้ามาพิจารณาคดีในพระราชวัง

เพิ่ม กระทำผิดกฎหมาย

โดยเพิ่มมีโอกาสดองโทษ ๘ สถาน ได้แก่

- ๑)
- ๒)
- ๓)
- ๔)
- ๕)
- ๖)
- ๗)
- ๘)

กรณีที่ ๔ บุญเข้ารับการเกณฑ์ทหาร

บุญ เป็นชายหนุ่มที่อาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ขณะนั้นบุญอายุได้ ๑๘ ปี จึงจำเป็นต้องเข้าสังกัดอยู่ในกรมใดกรมหนึ่ง เขาจึงได้ขึ้นสังกัดกับกรมคลัง และได้ทำสารบัญชีกับกรมสุรัสวดีเป็นที่เรียบร้อย ภายหลังจากนั้น ๒ ปี บุญได้เข้ารับราชการเป็นไพร่หลวง โดยจะต้องเข้าประจำการปีละ ๖ เดือน เรียกว่า เข้าเวร และจะต้องหาเสบียงของตนเองมาด้วย การเข้าเวรนี้จะเข้าเวร ๑ เดือน แล้วออกเวรไปทำมาหากิน ๑ เดือนแล้วจึงกลับมาเข้าเวรใหม่ สลับกันจนครบกำหนด

บุญ ปฏิบัติตนตามกฎหมายดังนั้น

- ๑) เมื่อบุญมีอายุ ๑๘ ปี แสดงว่า บุญเป็น “ไพร่.....”
- ๒) เมื่อบุญมีอายุ ๒๐ ปี แสดงว่า บุญเป็น “ไพร่.....”
- ๓) บุญ ต้องทำสารบัญชีกับ “กรมสุรัสวดี.....”

ที่มาภาพประกอบ : www.deviantart.com

สืบค้นเมื่อวันที่ : ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐

หลักฐานชิ้นที่ ๑

“ราชสำนักพระเจ้าแผ่นดินนั้นกว้างใหญ่ไพศาลดูสง่างามยิ่ง...เวลาเสด็จออกขุนนาง...ขุนนางข้าราชการ และตำรวจที่คุมอาวุธต่างคุกเข่าหมอบอยู่ด้วยความเคารพเบื้องพระบาท...ชาวต่างประเทศที่เข้าเฝ้า จะต้องคุกเข่าประสาณมือนทั้งสองน้อมศีรษะและหมอบลงด้วยอาการที่เคารพอย่างยิ่ง เมื่อจะกราบทูล ข้อความใด ๆ จะต้องกล่าวคำนำพระนามและสรรเสริญพระบารมีเสียก่อน กระแสพระราชโองการของ พระองค์เฉียบขาด เปรียบประดุจโองการแห่งพระผู้ เป็นเจ้า ซึ่งข้าราชการจะต้องปฏิบัติและดำเนิน ตาม...ในขณะเสด็จพระราชดำเนินนี้ บรรดาราษฎรที่เฝ้าอยู่ตามระยะทางต่างก็พนมมือหมอบกราบอยู่ บนพื้นดิน รวากับกระทำความเคารพบูชาพระผู้เป็นเจ้านั้น...”

ที่มา: โยสท์ สเคาเต็น, “จดหมายเหตุของโยสท์ สเคาเต็นในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมและสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง,” ในประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๑, หน้า ๒๖๐-๒๖๒

1.หลักฐานชิ้นที่ ๑ ให้สาระสำคัญอะไรแก่นักเรียน

.....

.....

.....

.....

2.บทบาทของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. สถานภาพและบทบาทของเจ้านายหรือพระบรมวงศานุวงศ์สมัยอยุธยาเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

หลักฐานชั้นที่ ๒

ระบบการจัดลำดับยศขุนนาง (ความเกี่ยวพันระหว่างยศและศักดินา)

สมเด็จพระเจ้าพระยา	๓๐,๐๐๐
เจ้าพระยา	๑๐,๐๐๐
พระยา	๑,๐๐๐-๑๐,๐๐๐
พระ	๑,๐๐๐-๑,๕๐๐
หลวง	๘๐๐-๓,๐๐๐
ขุน	๒๐๐-๘๐๐
พัน	๑๐๐-๔๐๐

ที่มา: พระไอยการตำแหน่งนาพลเรือนและพระไอยการตำแหน่งนายทหารหัวเมือง,
ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑, เล่ม ๑.

1.หลักฐานชั้นที่ ๒ ให้สาระสำคัญอะไรแก่นักเรียน

.....

.....

.....

.....

2.สถานภาพและบทบาทของขุนนางสมัยอยุธยาเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

หลักฐานชิ้นที่ ๓

“...ชาวสยามทุกคนต้องทำงานรับใช้พระเจ้าแผ่นดินปีละหกเดือนและในขณะที่ถูกใช้งานอย่างทุกข์ลำบากนั้น เขาก็ยังต้องเลี้ยงชีวิตด้วยทุนรอนของตนเอง ทาสยังมีภาษีดีกว่าคนที่เป็นอิสระเสียอีกเพราะทาสทำงานให้นาย แต่นายให้กินพลเมืองคนใด ถ้าอยากได้รับการยกเว้นจากงานรับใช้นี้ ก็ต้องเสียเงินจำนวนหนึ่ง...”

ที่มา: ฟรังซัวส์ อังรี ตูรแปง. ประวัติศาสตร์แห่งพระราชอาณาจักรสยาม. แปลโดย นายปอล ชาเวียร์. (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, ๒๕๓๐), หน้า ๑๙-๒๐.

1.หลักฐานชิ้นที่ ๓ ให้สาระสำคัญอะไรแก่นักเรียน.

.....

.....

.....

2.สถานภาพและบทบาทของทาสในสังคมสมัยอยุธยา มีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3.ไพร่ในสังคมสมัยอยุธยาแบ่งได้เป็นกี่ประเภท สถานภาพและบทบาทของไพร่ในสังคมสมัยอยุธยา มีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. พระสงฆ์ มีสถานภาพและบทบาทต่อสังคมสมัยอยุธยาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๒.๓ เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ชื่อ นามสกุล ชั้น ม.2/..... เลขที่
โรงเรียน.....

คำชี้แจง: ให้นักเรียนสืบค้นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่นักเรียนรู้สึกประทับใจจำนวน ๑ ภูมิปัญญา หรือวัฒนธรรมจากหนังสือเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ หรือจากแหล่งเรียนรู้ อินเทอร์เน็ต พร้อมวาดภาพประกอบลงในกรอบพื้นที่ที่กำหนดให้

๑. ชื่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่รู้สึกประทับใจ

๒. ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา

๓. อธิบายลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา

๔. ความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่มีต่อสมัยปัจจุบัน

บัตรภาพบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาจำนวน ๗ ภาพ

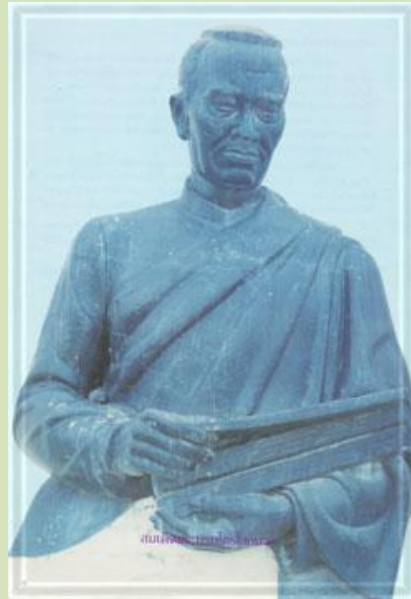
บัตรภาพที่ ๑

สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง

ที่มา: <https://www.thai-tour.com/place/๑๕๔๗>

บัตรภาพที่ ๒

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ที่มา: <https://sites.google.com/site/thdlxngkheynwep/>

บัตรภาพที่ ๓

บัตรภาพที่ ๔

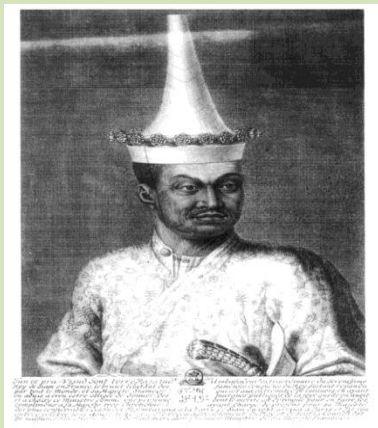
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ที่มา: <https://www.lhm.co.th>

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ที่มา: http://hongpakraiwan.blogspot.com/2011/04/blog-post_๓๐.html

บัตรภาพที่ ๕

ออกญาโกษาธิบดี (ปาน)

ที่มา: https://www.silpa-mag.com/culture/article_๑๕๘๘๘

บัตรภาพที่ ๖

**ออกญาวิชาเยนทร์
(คอนสแตนติน ฟอลคอน)**

ที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/123456789>

บัตรภาพที่ ๗

เอกสารหมัด

ที่มา: <https://www.skthai.org/th/pages/๖๗๙๔>

บัตรข้อความที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาจำนวน ๗ บัตรข้อความ

บัตรข้อความที่ ๑

ผู้เป็นหัวหน้าคณะราชทูตแห่งกรุงศรีอยุธยา
เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักฝรั่งเศส
เมื่อปี พ.ศ. ๒๒๒๙ โดยนำพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไป
ถวายพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

บัตรข้อความที่ ๒

พ่อค้าชาวเปอร์เซียผู้เป็นหัวหน้ากลุ่มแขกมัวร์ ต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม
ท่านได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมท่าขวา
ต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โปรดเกล้าฯ ให้ท่านผู้นี้ดำรงตำแหน่ง
เจ้าพระยาบวรราชนายก จางวางกรมมหาดไทย อีกทั้งท่านยังเป็นต้นสกุล บุนนาค
ซึ่งเป็นสกุลเก่าแก่และมีบทบาทต่อการเมืองการปกครองไทย

บัตรข้อความที่ ๓

ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๙๓ และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนเป็นเวลา
นานถึง ๔๗๑ ปี และเป็นผู้นำเอารูปแบบการปกครองแบบจตุสดมภ์จากเขมร
มาปรับใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้การปกครองของอาณาจักรมีระบบแบบแผน

บัตรข้อความที่ ๔

ขุนนางชาวต่างชาติ ผู้ทำหน้าที่ดูแลการค้าให้กับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นับได้ว่าเป็นชาวตะวันตกที่ขึ้นสู่ตำแหน่งขุนนางระดับสูงของราชสำนักอยุธยา ได้ในเวลาอันรวดเร็วตอนหลังเขาได้วางแผนขอกองกำลังจากฝรั่งเศสมาประจำอยู่ในกรุงศรีอยุธยา เพื่อเป็นฐานอำนาจให้แก่ตนเอง พฤติกรรมอันมิชอบทำให้เขาถูกพระเพทราชาและขุนหลวงสร ศักดิ์กำจัดอิทธิพลทางการเมืองได้ในปี พ.ศ. ๒๒๓๑
บัตรข้อความที่ ๕ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงสนับสนุนการค้าและการสร้างสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ทรงส่งคณะราชทูตอยุธยาไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงมีนโยบายทางการเมืองและการทูตที่แยบยล เช่น ทรงใช้ฝรั่งเศสมาถ่วงดุลอำนาจกับฮอลันดา ซึ่งกำลังขยายอิทธิพลเข้ามาคุกคามกรุงศรีอยุธยาอยู่ในขณะนั้น
บัตรข้อความที่ ๖ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงปฏิรูปการปกครองครั้งสำคัญของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งได้กลายเป็นรากฐานของ การปกครองบ้านเมืองในเวลาต่อมา ทรงตั้งอัครมหาเสนาบดี ๒ ตำแหน่ง คือ พระสมุหกลาโหม ทำหน้าที่ดูแลกิจการฝ่ายทหารทั่วราชอาณาจักร และพระสมุหนายก ทำหน้าที่ดูแลฝ่ายพลเรือนทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งจตุสดมภ์อีกด้วย
บัตรข้อความที่ ๗ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชกรณียกิจต่อบ้านเมืองในการทำสงครามป้องกันราชอาณาจักร ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ เช่น การประกาศอิสรภาพของกรุงศรีอยุธยาไม่ขึ้นกับกรุงหงสาวดี ที่เมืองแครง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๒๗ และการทำสงครามยุทธหัตถีกับ พระมหาอุปราชแห่งกรุงหงสาวดี เมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕

ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรอยุธยากับชาติตะวันตก

ที่มา <https://sites.google.com/site/pavattisat03272/hnwy-kar-reiyn-ru-thi1/1-4>

1. **โปรตุเกส** ส่งทูตมาเจรจาทำสัญญาฉบับแรกกับกรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. 2059 ตรงกับสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทำให้ชาวโปรตุเกส ได้สิทธิพิเศษด้านการค้า การตั้งถิ่นฐานในกรุงศรีอยุธยา การทำสัญญาดังกล่าวทำให้การค้าระหว่างกรุงศรีอยุธยากับโปรตุเกสเฟื่องฟูขึ้น จนกรุงศรีอยุธยากลายเป็นแหล่งสินค้าสำคัญสำหรับพ่อค้าโปรตุเกส

ที่มา <https://sites.google.com/site/pavattisat03272/hnwy-kar-reiyn-ru-thi1/1-4>

2. **สเปน** ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับสเปนเริ่มต้นในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้มีทูตของสเปนเดินทางมายังกรุงศรีอยุธยาเพื่อทำสัญญาสัมพันธไมตรีและการค้า โดย

ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาอนุญาตให้สเปนตั้งสถานการค้าบนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แต่การค้าระหว่างกรุงศรีอยุธยากับสเปน

ที่มา <https://sites.google.com/site/pavattisat03272/hnwy-kar-reiyn-ru-thi1/1-4>

3. **ฮอลันดา** พ.ศ. 2146 ฮอลันดาได้เข้ามาตั้งสถานการค้าที่ปัตตานี ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้น ฮอลันดาจึงส่งทูตเข้ามาติดต่อกับกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อขอตั้งสถานการค้า แต่การค้าและความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับฮอลันดาในระยะหลัง ไม่ค่อยราบรื่นนัก ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับฮอลันดาเสื่อมลงตามลำดับ จนฮอลันดาต้องปิดสถานการค้าไปในที่สุด

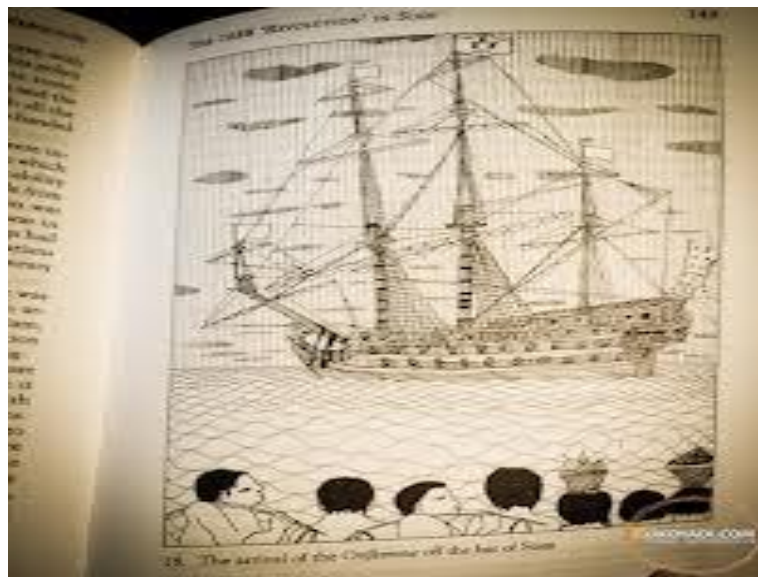
ที่มา <https://sites.google.com/site/pavattisat03272/hnwy-kar-reiyn-ru-thi1/1-4>

4. **อังกฤษ** อังกฤษเริ่มเข้ามาติดต่อกับกรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. 2155 ตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม โดยต้องการเจริญสัมพันธไมตรีและการค้ากับไทย แต่การค้าของอังกฤษไม่ค่อยประสบผลสำเร็จมากนัก ถึงแม้ว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจะทรงให้อังกฤษเข้ามาค้าขายเพื่อถ่วงดุลอำนาจของฮอลันดาก็ตาม ในปลายสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อังกฤษมีเรื่องบาดหมางกับไทย เพราะอังกฤษไม่พอใจออกญาวิไชยเณร (คอนสแตนติน ฟอลคอน) ขุนนางไทยเชื้อสายกรีก จึงมีอำนาจควบคุมพระคลังสินค้า อังกฤษกล่าวหาว่าออกญาวิไชยเณรทำการค้าแข่งกับอังกฤษ ในที่สุดเกิดสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2230 ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับอังกฤษจึงยุติลง

ที่มา <https://sites.google.com/site/pavattisat03272/hnwy-kar-reiyn-ru-thi1/1-4>

5. **ฝรั่งเศส** สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงต้องการให้ฝรั่งเศสเป็นพันธมิตรกับกรุงศรีอยุธยา เพื่อถ่วงดุลอำนาจของฮอลันดา ซึ่งมีท่าทีคุกคามไทย จึงมีการติดต่อทางการค้าและการทูตกัน พ่อค้าฝรั่งเศสได้เข้ามาตั้งสถานการค้าในอยุธยาเป็นครั้งแรก ทางฝรั่งเศสได้จัดส่งคณะทูตชุดใหญ่ ซึ่งมี เซอวาเลีย เดอ โชมองต์ เป็นหัวหน้าเดินทางมาเยือนกรุงศรีอยุธยา ต่อมาภายหลังกรุงศรีอยุธยาได้ส่งออกพระวิสุทธิสุนทร (โกษาปาน) ราชทูตไทย ไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสและได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่พระราชวังแวร์ซายส์ เมื่อเดินทางกลับกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2230 ฝรั่งเศสได้จัดส่งกองทหารมาประจำที่เมืองมะริดและบางกอก มีจุดประสงค์ที่จะยึดเมืองทั้งสองไว้ แต่สมเด็จพระเพทราชาได้ทำการต่อต้านจนมีการสู้รบกับทหารของฝรั่งเศส ต่อมามีการเจรจาสงบศึกกันได้โดยทหารและชาวฝรั่งเศสต้องออกไปนอกอาณาจักร

ที่มา <https://sites.google.com/site/pavattisat03272/hnwy-kar-reiyn-ru-thi1/1-4>